

Rijksoverheid

Samenvatting

van de zienswijzen op het
Voornemen Structuurvisie Ondergrond

Zienswijzeperiode 16 maart tot en met 12 april 2012

Datum	Juni 2012
Door	Centrum Publiekparticipatie
Status	definitief

Voor u ligt de samenvatting van zienswijzen op het voornemen tot het uitbrengen van een Structuurvisie Ondergrond. Het Centrum Publieksparticipatie heeft alle binnengekomen zienswijzen verzameld. Deze samenvatting beschrijft de hoofdlijnen van de zienswijzen en is bedoeld om betrokkenen binnen en buiten de overheid hierover te informeren.

Structuurvisie Ondergrond

Het wordt steeds drukker in de ondergrond. Denk aan mijnbouwactiviteiten zoals de winning van delfstoffen, aardwarmte en drinkwater of aan bijvoorbeeld de opslag van gas. Ook bouwactiviteiten (ten behoeve van de aanleg van parkeergarages en tunnels) zorgen ervoor dat het druk wordt in de ondergrond. Een efficiënt gebruik van de ondergrond helpt om ervoor te zorgen dat de ruimte boven de grond beschikbaar blijft voor andere functies en om ons land aantrekkelijk te houden. Het biedt kansen om méér economische activiteit te ontwikkelen in ons kleine land.

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu en het ministerie Economische zaken, Landbouw en Innovatie stellen hiertoe de Structuurvisie Ondergrond op. Die moet ervoor zorgen dat de ruimte onder ons land duurzaam en efficiënt kan worden ingericht. Deze structuurvisie biedt ondermeer een ruimtelijk afwegingskader zodat vergunningverlening voor mijnbouwactiviteiten goed onderbouwd plaatsvindt. Dat helpt bij het duurzaam en efficiënt gebruiken en inrichten van de ondergrond.

De structuurvisie geeft ondermeer een overzicht van gebieden met de geologische mogelijkheden en de ruimtelijke randvoorwaarden voor bijvoorbeeld aardwarmtewinning en gasopslag plus een afwegingskader dat gebruikt zal worden bij de vergunningverlening. Dit biedt houvast voor ondernemers, gemeenten, provincies en Rijk. Deze partijen weten straks wat kansrijke locaties zijn voor bepaalde activiteiten. De structuurvisie geeft ook inzicht in de actuele stand van zaken van de regels waar provincies, gemeenten en waterschappen zich aan moeten houden bij het uitvoeren van hun taken voor de ondergrond.

Publieksparticipatie

De overheid streeft naar heldere, beter begrepen en maatschappelijk gedragen besluiten bij plannen en projecten. Om dit te bereiken wordt publieksparticipatie ingezet.

Gerichte vragen

Om de zienswijzen zo goed mogelijk in het besluitvormingsproces mee te kunnen nemen, werd een ieder uitgenodigd te reageren, bijvoorbeeld op vragen als:

- Welke aandachtspunten heeft u voor het verdere proces?
- Wilt u medio 2012 meedenken over de probleemanalyse en de oplossingsvarianten?

- Zijn er zaken, doelgroepen en groepen van belanghebbenden over het hoofd gezien?

Vervolg participatieproces

Na deze formele zienswijzeprocedure op het voornemen voor de structuurvisie en het opstellen van een milieueffectrapport is de tweede klankbordgroep bijeenkomst gepland in september 2012. De derde klankbordgroep staat gepland voor december 2012. Dit zijn consultatiemomenten, dat wil zeggen vormvrije participatie. Andere informele momenten zijn: de burgerpanel bijeenkomsten (mei en september 2012) en in het voorjaar van 2013 is een OIM (Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu) bijeenkomst gepland om de ontwerp structuurvisie en het concept Milieueffectrapport te bespreken. Tenslotte vindt de zienswijzeprocedure over de ontwerp structuurvisie en het concept planMER plaats. Dit laatste is een formeel participatiemoment.

Aantal en herkomst zienswijzen

Het voornemen is in de Staatscourant en Volkskrant gepubliceerd en ook gecommuniceerd naar contactpersonen van onze buurlanden evenals naar ons bekende lokale actiegroepen op gebied van ondergrondse activiteiten. Op het voornemen Structuurvisie Ondergrond kwamen in totaal 28 zienswijzen binnen uit binnen- en buitenland. Van deze 28 zienswijzen zijn er 17 afkomstig uit Nederland. Hiervan zijn 10 ingediend door organisaties, stichtingen of belangenverenigingen, 3 zienswijzen zijn afkomstig van particulieren, 1 zienswijze is afkomstig van het bedrijfsleven en 3 van een provincie of gemeente. De overige 11 reacties zijn afkomstig van overheden (9), van een stichting en een bedrijf uit de buurlanden.

De overheden van de buurlanden geven aan dat zij later inbreng willen leveren op basis van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en het bedrijf geeft aan tijdig geconsulteerd te willen worden als haar installaties aan de Nederlandse grens betrokken zijn, of kunnen zijn.

Strekking van de zienswijzen

De strekking van de zienswijzen wordt hierna kort weergegeven. De weergave is niet volledig. In een Verantwoordingsdocument worden de zienswijzen en de beantwoording daarvan volledig weergegeven. Het Verantwoordingsdocument wordt vervolgens toegezonden aan de participanten die een zienswijze hebben ingediend en gepubliceerd op de website van de Rijksoverheid/de projectsite van de Structuurvisie Ondergrond en op die van het Centrum Publieksparticipatie.

Omdat de inhoud van de reacties zo divers is, is in de bijlage een opsomming van de ingebrachte punten gemaakt. Deze punten worden gebruikt voor het Verantwoordingsdocument.

Proces

Er is een gedeelde behoefte aan een visie voor de ondergrond. Een onderverdeling van de ondergrond is ondiepe, middeldiepe en diepe ondergrond. Elke laag heeft zo zijn eigen gebruiksmogelijkheden. Het is belangrijk dit goed in beeld te hebben. De structuurvisie zal richting geven aan locatiekeuzes voor het gebruik van activiteiten en een afwegingskader hiervoor geven. Hierin moet ook goed naar bescherming van bestaande activiteiten worden gekeken waarbij veiligheid en volksgezondheid van groot belang zijn.

Aandachtspunten die participanten noemen voor het verdere proces:

De Nederlandse bevolking mag niet de dupe worden van bijvoorbeeld mijnbouwactiviteiten. Ook moet rekening worden gehouden met het landschap, duurzaamheid en de gevolgen voor bovengrondse activiteiten.

Aandacht wordt gevraagd voor de afstemming en regievoering van overheden, met verzoek om een duidelijke aansturing van ondergrondse activiteiten. Ook vraagt men om een onafhankelijke opstelling van het de rijksoverheid t.a.v. de informatie en kennis. Over verschillende activiteiten in de ondergrond wordt zorg geuit (zoals de winning van schaliegas, opslag gas, kernafval). Sommigen participanten verzoeken de overheid om informatie over de ondergrond met hen te delen. Ook is er een vraag over de vertegenwoordiging van belanghebbenden in de klankbordgroep, het burgerpanel, de betrokken leden van het Overleg Infrastructuur en Milieu (OIM) en hoe de verschillende leden van het burgerpanel gekozen zijn.

Meedenken

Praktisch alle indieners van een zienswijze geven aan te willen meedenken bij het vervolg. Zie hiervoor onderstaande lijst.

Doelgroepen

Er worden suggesties gedaan voor te betrekken organisaties. Dit in het kader van hun expertise of vanwege hun belang bij de ondergrond. Genoemd worden:

- Waddenvereniging
- Industrie (die o.a. gebruik maakt van bodemschatten)
- Grondeigenaren (Federatie Particulier Grondbezit)
- Gelderse Natuur en Milieufederatie
- Drinkwaterorganisaties
- VELIN (vereniging van leidingeigenaren in Nederland)
- VEWIN (vereniging van waterbedrijven)
- COB (kenniscentrum voor ondergronds bouwen en ondergronds ruimtegebruik)
- Overleg GPKL (gemeentelijk platform kabels en leidingen)
- Rioned
- Vereniging van waterbedrijven
- Stichting Schaliegasvrij Nederland
- Vereniging Groninger Bodem Beweging
- Stichting Pipeliner
- Bouwend Nederland
- Vakgroep Ondergrondse Netwerken en Grondwaterbeheer
- Nederlandstalige Buisleiding Industrie Gilde (BIG)
- Ministerie van OCW vanwege cultuurhistorische component
- FIM
- AWN Vereniging van Vrijwilligers in de Archeologie en
- Bond Heemschut
- SKB (duurzame ontwikkeling ondergrond)
- TCB (technische commissie bodem)
- Platvorm Geometrie
- Stichting Natuur en Milieu
- NOGEPa (Nederlandse olie en gas exploitatie en productie associatie)
- Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)
- Koninklijke Smals Beheer BV
- Provincie Noord-Brabant

- Gemeente Apeldoorn

Buurlanden

- De Vlaamse overheid heeft de projectorganisatie van de Structuurvisie Ondergrond een lijst met belanghebbenden in Vlaanderen gestuurd en deze aangevuld met OVAM (openbare Vlaamse afvalstoffenmaatschappij).
- De Vlaamse overheid vraagt om te onderzoeken of er grensoverschrijdende effecten zijn.
- Duitsland en het Verenigd Koninkrijk hebben aangegeven betrokken te willen zijn bij de totstandkoming van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

BIJLAGE

Hieronder volgt een lijst met aandachtspunten uit de zienswijzen, gegroepeerd in een aantal thema's:

Lange termijn en voorzorg

- Factor tijd: een verzoek om rekening te houden met de effecten op de lange termijn.
- Het voorkomen van negatieve effecten op het milieu bij het achterlaten van ondergrondse voorzieningen als er geen gebruik meer van wordt gemaakt.
- Het mogelijk houden van meervoudig ruimtegebruik op de lange termijn, zonder dat interacties tussen activiteiten in de verschillende (bodem)lagen dat (op de lange termijn) verhinderen.
- Voorzorgsprincipe - eerst risicoanalyses beschikbaar stellen, waarbij alle risico's op grondwaterverontreiniging moeten worden uitgesloten.

Eigendom

- Eigendomsrecht.
- Schadevergoedingen en betaling voor diensten aan particuliere grondbezitters
- Schadevergoedingen aan huizenbezitters. Aandacht voor het afhandelen van schadeclaims van mijnbouwactiviteiten. Het verzoek om alle bij de ondergrond betrokken partijen te laten beschikken over alle gegevens die het gebruik van de ondergrond belemmeren of mogelijk maken.
- facilitering van oppervlakte-ontgrondingen als nationaal belang, o.a. onteigeningsbasis.

Lokale kennis over de ondergrond en de ondergrondse activiteiten

- De Crisis- en Herstelwet kan ertoe leiden dat lokale kennis over gebruik van de ondergrond makkelijker genegeerd kan worden.

Bestuurlijke afspraken

- Bestaande verplichtende afspraken kunnen de afweging van alternatieven bemoeilijken.

Leren van ervaringen uit het verleden

- Ervaringen betrekken uit het verleden zoals project gasopslag Langelo.

Kennis- en visieontwikkeling

- Er is behoefte aan het ontwikkelen van kennis over eigenschappen van de ondergrond in relatie tot het gewenste gebruik.
- Er is behoefte aan een visie op mogelijkheden en onmogelijkheden voor ondergrondse activiteiten in de Waddenzee en de Noordzeekustzone.
- Het voorrang geven aan duurzame vormen van energiewinning boven winning van fossiele brandstoffen uit de ondergrond.
- Toekomstige effecten over de aardgaswinning in Groningen zijn onzeker. Meer onderzoek naar lokale effecten van bodemdaling bij gaswinning is gewenst en naar de relatie tussen aardbevingen en te verwachten schade en waardedaling van onroerend goed.
- Recycling van afvalstoffen en bijproducten inzetten ter vervanging van delfstoffen.

Rekenmodellen voor maatschappelijke kosten

- Verzoek om na te denken over wat de maatschappelijke kosten zijn voor de benodigde bovengrondse installaties voor ondergrondse activiteiten en voor wiens rekening die kosten zijn.

Effecten op functies ondergronds en bovengronds

- De effecten van ondergrondse activiteiten op grondwatervoorraden en grondwatersbeschermingsgebieden, veiligheid, volksgezondheid, drinkwater en waterwingebieden, land- en tuinbouw en kwetsbare natuur, watervogelgebieden, Natura 2000, aardkundige waarden, waardevolle landschappen en toekomstig gebruik van de ondergrond. Activiteiten in de diepere (schaliegas, aardwarmte) of ondiepere ondergrond (WKO) gaan gepaard met boringen en veelal doorboringen van afscherpende kleilagen. Door onzorgvuldigheid kunnen verstoringen van afsluitende beschermende bodemlagen ontstaan waardoor het grondwater zijn natuurlijke bescherming kan verliezen. Met name vergunningvrije (spoel)boringen voor gesloten WKO-systemen kunnen in stedelijk gebied insluiting van verontreinigingen naar het diepere watervoerende pakket veroorzaken.
- Aandacht voor de effecten van ondergrondse activiteiten op cultuurhistorie
- Aandacht voor het affakkelen van vrijkomende gassen bij ondergrondse activiteiten en de doelstellingen van het Kyoto verdrag. Opwarming van het grondwater en beïnvloeding chemische/microbiologische samenstelling.
- Houd rekening met regionale verschillen en economische belangen van goed en betrouwbaar drinkwater.
- Verstoring/verandering van beschermingszones/intrekgebieden van waterwinnings door grootschalige toepassing van WKO.
- Besteed voldoende aandacht in de structuurvisie aan de bovenste 300 meter van de ondergrond (KWO's, bodemverontreinigingen, drinkwater, verzilting, verdroging) en de relatie met ontwikkelingen die daaronder gaan plaatsvinden.

Calamiteiten, monitoring en nazorg

- Noodzaak calamiteitenplannen, monitoring en nazorg bij activiteiten in de diepe ondergrond

Relevante beleidsdossiers en regelgeving en vergunningverlening

- Integraal bodembeheer.
- Kaderrichtlijn Water en Het Register Beschermd gebied.
- Actualisering van de regelgeving, die samenhangt met het gebruik van de ondergrond.
- Verzoek om duidelijkheid over de toekomstige opslag van kernafval in Nederland.
- Aandacht voor het opruimen van ongebruikte kabels en leidingen.
- Vergunningverlening voor ondergrondse activiteiten niet eerder dan het MER is uitgevoerd en als hieruit blijkt dat er geen schade aan het milieu zal optreden. Tevens is het van belang dat nut en noodzaak eerst zijn aangetoond.
- Het meewegen van belangen van burgers die gedupeerd worden door de mijnbouwactiviteiten, in het bijzonder door de aardgaswinning,

meenemen als onderdeel van het afwegingsproces bij de vergunningverlening.

- Het aanvullen van de in het Bouwbesluit gebruikte norm NEN-EN 1998 (eurocode 8) met de specifieke omstandigheden van de geïnduceerde aardbevingen.
- Opname van de Structuurvisie Buisleidingen in de Structuurvisie Ondergrond, alsmede uitbouw daarvan naar alle (hoofd)kabels en leidingen en niet alleen die vallen onder de Besluit externe veiligheid buisleidingen.
- Rekening houden met toekomstige ondergrondse transportsystemen voor goederenvervoer.

Verdeling van de kosten en baten van ondergrondse activiteiten

- Verdeling van opbrengsten uit delfstoffen: ook een deel voor de regio waar ze gewonnen worden.
- Beter evenwicht tussen noodzakelijke bedrijfskosten en verplichtingen m.b.t. maatschappelijk nut.

Implementatie

- Nadenken over de wijze waarop de structuurvisie in de maatschappij geïmplementeerd gaat worden en de rol van de centrale overheid daarin.

Transparantie

- Transparantie - duidelijke planvorming en openbaarheid.

Handhaving

- Handhaving - regelgeving is alleen effectief als dit ook handhaafbaar is.

Monitoring

- Monitoring om risico's die beheerst worden ook te monitoren en tijdig te kunnen bijsturen.

Rolverdeling overheden

Duidelijke overheidsverantwoordelijkheid (bijvoorbeeld bij de Kaderrichtlijn Water verplichtingen). Samenhang met gemeentelijke structuurvisies.